

Dėl mokesčių reformos

Šių metų kovo 21 d. [Finansų ministerija pristatė mokesčių reformą](#) ir visuomenei pateikė mokesčių įstatymų pakeitimų projektus. Kaip nurodo Finansų ministerija, pakeitimais siekiama teisingesnės ir augti palankesnės mokesčių sistemos, smulkiojo verslo ir investicijų skatinimo, pajamų nelygybės mažinimo ir aplinkosauginių (žaliojo kurso) tikslų įgyvendinimo.

Pristatyti mokesčių įstatymų pakeitimų projektai labiausiai liečia individualia veikla užsiimančius asmenis, taip pat aukštesnes pajamas gaunančius gyventojus. Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimais siūloma mažinti pajamų, gautų vykdant individualią veiklą, ir pajamų, gautų iš darbo santykių, apmokestinimo skirtumus. Visgi, siūlant tokius pakeitimus nėra pilnai įvertinamos darbuotojams suteikiamos papildomos valstybės garantijos (pvz., apmokamos atostogos, papildomi laisvadieniai tėvams, darbo santykių nutraukimo ribojimai ir pan.), kurie nėra suteikiami individualia veikla užsiimantiems asmenims. Taigi, kyla klausimas, ar siekiant kuo labiau suvienodinti mokestinį reguliavimą, neturėtų būti keičiami ir kiti teisės aktai, taip išlaikant lygybę ir gyventojų teisę pasirinkti veiklos formą. Be to, pakeitimais siūloma įvesti progresinį gyventojų pajamų mokestį, kuris būtų nustatomas įvertinus visas per metus gyventojų gautas pajamas. Toks pakeitimas, viena vertus, gali būti vertinamas teigiamai, kadangi apmokestinimas nepriklausytų nuo pajamų šaltinio, kita vertus, tai neabejotinai paveiktų investicinę aplinką Lietuvoje ir tas poveikis, manytina, nebus teigiamas.

Nors įstatymų projektuose yra ir kitų kritikuotinių pasiūlymų, tam tikri siūlomi pakeitimai yra sveikintini. Tarp tokių siūlymų pakliūtų investicinė sąskaita gyventojams, opcionų lengvatos praplėtimas, automatinis pajamų mokesčio deklaracijos pateikimas, dėl ko gyventojai nepraras jiems priklausiančios GPM permokos. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad verslui taip pat pratęsimas investicinio projekto ir filmų lengvatų taikymas. Papildomai prie viso to dar siūlomas ir momentinis nusidėvėjimas, kas pelno mokesčio mokėtojams leistų geriau kontroliuoti pinigų srautus. Taip pat džiugu, kad neliko nepastebėta ir infliacija, dėl ko yra didinami mokesčių įstatymuose nustatyti rėžiai, pvz., privalomo PVM mokėtojo registracijos riba keliami iki 55 000 eurų.

Taigi, pateikti mokesčių įstatymų pakeitimo pasiūlymai turi ir sveikintinų, ir taisytinų aspektų. Visgi, kol kas tai yra tik Finansų ministerijos parengti pirminiai siūlymai, kuriems pastabas tris savaites gali teikti suinteresuoti asmenys. Dėl ko, tikėtina, projektai dar bus koreguojami. Taip pat, verta prisiminti, kad įstatymų pakeitimus priims Seimas, o iš viešoje erdvėje pateikiamų nuomonių matyti, kad ne visi pasiūlymai patinka ir esamiems parlamentarams. Todėl belieka laukti tolimesnių diskusijų ir tikėtis visiems palankesnės mokestinės sistemos.

Toliau trumpai pristatomi kiekvieno pateikto mokesčių įstatymo pakeitimo projekto pagrindiniai aspektai.

Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (GPMĮ)

Siūloma, kad **nuo 2024 m. sausio 1 d.** įsigaliotų šie pakeitimai, kurie numato, kad:

- Atsiranda **investicinės sąskaitos instrumentas**, kuris leistų pajamų, gautų iš finansinių produktų, esančių investicinėje sąskaitoje, neapmokestinti jų faktinio gavimo metu, jeigu jos būtų panaudotos investicijoms į finansinius produktus, saugomus gyventojų investicinėje sąskaitoje. Siekdamas pilnai pasinaudoti investicinės sąskaitos lengvata, gyventojas per metus galės įsigyti finansinių produktų, kurių vertė neviršys 10 000 eurų. Jeigu ši suma bus viršyta, tai tais metais, kuriais ji buvo viršyta, gauta pajamų suma, proporcingai tenkanti perviršiui, bus apmokestinama įprastai.
- **Verslo liudijimas** bus tinkamas tik pajamoms, **neviršijančioms 20 000 eurų per metus** ir gaunamoms iš gyventojų. Nurodytą sumą viršijanti pajamų dalis bus apmokestinama 15 proc. GPM tarifu. Verslo liudijimas bus išduodamas minimaliai 30 d. trukmei (su tam tikromis išimtimis).
- Įvedamas **progresinis mokestis visoms pajamoms**. Bendroms metinėms pajamoms, patenkančioms tarp 60 ir 120 VDU bus taikomas papildomas 5 proc. GPM tarifas, o pajamoms, viršijančioms 120 VDU – 7 proc. GPM tarifas. Svarbu, kad apskaičiuojant progresinį mokestį, bus įtraukiamos ir visos užsienio valstybėse gautos pajamos.
- Iš **individualios veiklos** pajamų **nebebus** galima atimti **VSD ir PSD įmoku**. Be to, individualios veiklos **menamos išlaidos mažinamos nuo 30 proc. iki 20 proc.** ir jomis galėtų naudotis tik tie individualios veiklos vykdytojai, kurie nėra registruoti PVM mokėtojais.
- Iš **nekilnojamojo turto nuomos pajamų** gyventojai galės **atimti 20 proc.**, kai nekilnojamasis turtas išnuomotas gyventojams.
- **Sumažinta neapmokestinama dovanų suma tarp artimų giminaičių**. GPM nebūtų taikomas iš sutuoktinių, vaikų (įvaikių), tėvų (įtėvių), vaikaičių ir senelių gautoms dovanoms, neviršijančioms 300 000 eurų per kalendorinius metus. Iš brolių ir seserų gaunamų neapmokestinamų dovanų vertė bus lygi 150 000 eurų per kalendorinius metus.
- Pagal **opciono susitarimą** gauta nauda dėl akcijų įsigijimo taip pat bus neapmokestinama ir tuo atveju, kai **darbo santykiai jau bus nutrūkę**, jeigu jie trūko bent 3 metus nuo opciono sutarties sudarymo.
- Naujai sudarytoms **gyvybės draudimo ir pensijos kaupimo sutartims nebegaliojant GPM lengvata**, pagal kurią apmokestinamąsias pajamas galima mažinti sumokėtomis įmokomis. Iki 2023 m. gruodžio 31 d. sudarytoms sutartims lengvata bus taikoma 10 metų.
- **GPM mokėti nereikės**, jeigu jis **neviršija 2 eurų**.
- Apie individualios veiklos pradžią gyventojas turės informuoti VMI prieš pradėdamas tokią veiklą.

Nuo 2025 m. sausio 1 d. turėtų įsigalioti šios nuostatos:

- **Individualios veiklos pajamos** (įskaitant pajamas, gautas pagal verslo liudijimą ir viršijančias 20 000 eurų) bus apmokestinamos **taikant 17 proc. GPM tarifą**.

- **Mažėja kreditas**, kuris taikomas GPM, apskaičiuotam nuo individualios veiklos pajamų. Didžiausias 12 proc. kreditas būtų taikomas iki 15 000 eurų apmokestinamųjų pajamų.
- VMI suformuos metines **pajamų mokesčio deklaracijas** ir gyventojui jų **nepatikslinus** iki gegužės 1 d., bus **laikoma, kad yra pateikta** VMI suformuota deklaracija.

Nuo 2026 m. sausio 1 d. įsigaliojū šie pakeitimai:

- **Individualios veiklos pajamos** (įskaitant pajamas, gautas pagal verslo liudijimą ir viršijančias 20 000 eurų) bus apmokestinamos taikant 20 proc. GPM tarifą.
- **Mažėja kreditas**, kuris taikomas GPM, apskaičiuotam nuo individualios veiklos pajamų. Didžiausias 15 proc. kreditas būtų taikomas iki 10 000 eurų apmokestinamųjų pajamų.

Valstybinio socialinio draudimo įstatymas (VSDĮ)

Nuo VSDĮ pakeitimų įsigaliojimo keistųsi ši nuostata:

- Pensijų, ligos ir motinystės socialiniu draudimu būtų draudžiami fiziniai asmenys, kurie verčiasi **individualia žemės ūkio veikla**, kai žemės ūkio valdos ar ūkio ekonominis dydis, yra lygus 4 ekonominio dydžio vienetams arba didesnis.

Nuo 2025 m. sausio 1 d. siūloma, kad:

- **Individualia veikla** užsiimantys asmenys (išskyrus pagal verslo liudijimus) būtų papildomai draudžiami ir **nedarbo socialiniu draudimu** (t. y. 1,3 proc. didėtų įmoka Sodrai).
- **VSD įmokų lubos** individualia veikla užsiimantiems asmenims būtų lygios **60 VDU**.
- Individualia veikla užsiimančio asmens socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokos būtų mokamos **nuo 90 proc. pajamų**.

Nedarbo socialinio draudimo įstatymas

Pakeitimais siūloma, kad **nuo 2025 m. sausio 1 d.:**

- Bedarbis, norėdamas gauti nedarbo draudimo išmoką, iki bedarbio statuso įgijimo dienos turi būti įgijęs ne mažesnę kaip **9 mėnesių nedarbo draudimo stažą per paskutinius 30 mėnesių**;
- **Individualios veiklos vykdytojai turės teisę gauti nedarbo draudimo išmoką**, jeigu iki bedarbio statuso įgijimo dienos turi ne mažesnę kaip 9 mėnesių nedarbo draudimo stažą per paskutinius 30 mėnesių, per kurį yra sumokėję nedarbo draudimo įmokas nuo ne mažesnės nei 9 minimalaus mėnesio atlyginimo dydžių sumos

Pelno mokesčio įstatymas (PMĮ)

Siūloma, kad nuo 2024 m. sausio 1 d. įsigaliotų šie PMĮ pakeitimai:

- Patikslinta **rizikos ir privataus kapitalo subjekto**, kurio pajamos neapmokestinamos pelno mokesčiu, **sąvoka**, nustatant, kad tokiu subjektu laikomas tik toks vienetas, kurio pagrindinė vykdoma veikla yra laikinas lėšų iš su šiuo vienetu nesusijusių asmenų pritraukimas ir (arba) viešųjų lėšų pritraukimas ir šių lėšų investavimas į su šio subjekto dalyviais nesusijusius vienetus, kai tenkinamos ir kitos PMĮ nustatytos sąlygos.
- **Praplėstos 0 proc. / 5 proc. pelno mokesčio taikymo sąlygos**, numatant, kad šie tarifai gali būti taikomi, jeigu neviršijamas 300 000 eurų pajamų rėžis, atsisakant darbuotojų skaičiaus ribojimo. Taip pat praplėsta ir greitesnio ilgalaikio turto nusidėvėjimo apimtis, kuria galės pasinaudoti smulkus verslas.
- **Filmų lengvata** pratęsta iki 2028 m. gruodžio 31 d.
- **Investicinio projekto lengvata** pratęsta ir galės būti taikoma iki 2028 m. patirtoms išlaidoms.
- Numatomas **momentinis ilgalaikio turto nusidėvimas**. Jis galėtų būti taikomas ilgalaikio turto grupėms, kurioms gali būti taikoma investicinio projekto lengvata. Visos įmonės be ribojimų galėtų atskaityti šio turto įsigijimo kainą tą mokestinį laikotarpį, kurį turtas pradėtas naudoti (būtų netaikoma ilgalaikiam turtui, kurio įsigijimo išlaidomis mažinamas apmokestinamasis pelnas dėl vykdomo investicinio projekto).
- **Avansinio pelno mokesčio** nereikės mokėti, jeigu praėjusio mokestinio laikotarpio apmokestinamosios pajamos neviršijo 500 000 eurų.
- Įvedama **lengvojo automobilio įsigijimo išlaidų atskaitymo tvarka** (t. y. nustatytos konkrečios iš pajamų galimos atskaityti automobilių įsigijimo ir naudojimo išlaidų sumos ir sąlygos, atsižvelgiant į taršumo lygį), kuri kartu prisidėtų ir prie žaliojo kurso tikslų įgyvendinimo.
- Keistųsi **mokestinių nuostolių atskaitymo tvarka** (atsiranda 70 proc. ribojimas).
- Apribojimas **prestižo vertės atskaitymas**, kai jis susidaro susijusių asmenų sudarytu sandorių pagrindu, taip pat tais atvejais, kai kito vieneto akcijas įsigijęs vienetas yra prijungiamas prie to įsigytojo vieneto.
- **Atsisakoma sektorinių pelno mokesčio lengvatų** sveikatos priežiūros įstaigoms ir draudimo įmonėms.

Kiti siūlomi teisės aktų pakeitimų projektai

Dėl Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (GPMĮ)

Parengtas [GPMĮ 23 straipsnio pakeitimo projektas](#), kuriuo siūloma nustatyti, kad deklaruodami pajamas nuolatiniai Lietuvos gyventojai iš pajamų galėtų atimti palūkanas už vieną paimtą kreditą (arba jo dalį) vienam gyvenamajam būstui statyti ar įsigyti, arba palūkanas už vieno gyvenamojo būsto finansinę nuomą (lizingą), jeigu toks kreditas yra paimtas ir rašytinis susitarimas dėl gyvenamojo būsto, kuriam statyti ar įsigyti paimtas kreditas, statybos ar įsigijimo arba finansinės nuomos (lizingo) sutartis sudaryta iki 2023 m. sausio 1 d., ir kuriame asmuo yra deklaravęs savo gyvenamąją vietą.

Siūlomas įsigaliojimas nuo 2023 m. liepos 1 d.

Siūlomas taikymas 2023 m.

Dėl prekybos ir paslaugų teikimo automatų

VMI parengė įsakymo [„Dėl Prekybos ir paslaugų teikimo automatų naudojimo ir įplauku, gautu iš šių automatų, apskaitos taisyklių patvirtinimo“](#) pakeitimo projektą, kuriuo:

- nustatomas prekybos automatų ir pinigų skaičiuoklių įregistravimas, jų duomenų keitimas ir išregistravimas VMI nuotoliniu būdu, pateikiant duomenis i.EKA;
- įtvirtinami atvejai, kuriais prekybos automatas ir / arba pinigų skaičiuoklis turi būti išregistruotas VMI;
- įtvirtinami 5 atvejai, kuriais VMI savo iniciatyva ir sprendimu išregistruoja prekybos automatą ir / arba pinigų skaičiuoklį per 20 darbo dienų nuo bent vieno iš atvejų paaikšėjimo dienos bei nustatoma tvarka, kaip atliekamas išregistravimas;
- panaikintos nuostatos, susijusios su prekybos automatų ir pinigų skaičiuoklių nurašymo ir utilizavimo tvarka.

Dėl kasos aparatų ir tiesioginio ryšio kompiuterių tinklo terminalų

VMI parengė įsakymo [„Dėl Kasos aparatų ir tiesioginio ryšio kompiuterių tinklo terminalų naudojimo taisyklių ir Sprendimo išregistruoti kasos aparata FR1156 formos patvirtinimo“](#) pakeitimo projekta.

Projektas nustato Lietuvoje naudojamų kasos aparatų įrengimo, naudojimo, remonto ir techninio aptarnavimo reikalavimus bei Autonominio kasos aparato kasos operacijų žurnalo naudojimo ir Individualia veikla besiverčiančio gyventojų autonominio kasos aparato kasos operacijų ir išlaidų apskaitos žurnalo naudojimo ir užpildymo tvarką bei terminalų įregistravimo, įregistruoto terminalo registravimo duomenų keitimo, išregistravimo ir autonominio kasos aparato kasos operacijų žurnalo užpildymo tvarką.

Dėl Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (GPMĮ) komentarų projekto

Parengtas [GPMĮ 17 str. 1 d. 58 punkto](#) (opcionų lengvata) komentarų pakeitimo projektas.

Pakeitimais koreguojama, kad pasirinkimo sandoris lengvatos taikymo tikslais laikomas darbuotojo ir darbdavio ar su juo susijusio asmens susitarimas dėl akcijų suteikimo ateityje už sutartą kainą (įskaitant ir nulinę).

Be to, komentaras papildomas, kad:

- lengvatos taikymo tikslais teisės į akcijas realizavimas gali būti siejamas ne tik su pasiektais tikslais, nustatytu terminu apibrėžiamu laike, bet ir su tokiais įvykiais ir (arba) papildomomis sąlygomis, kaip pvz., išorinių investicijų pritraukimas parduodant dalį bendrovės akcijų ar bendrovės akcijų pardavimas per viešą akcijų pardavimą, įpareigojimu suteiktas akcijas parduoti išoriniam investuotojui;
- teisės į akcijų realizavimo sąlyga gali būti įrašyta tiek pradinio susitarimo momentu, tiek vėliau;
- lengvatos taikymo tikslais nėra numatyta sąlyga, kokia forma turėtų būti apibrėžiamos pagal pasirinkimo sandorį ateityje gautinos akcijos;
- kai sutarties galiojimo metu keičiamas akcijų kiekis, lengvatos taikymo aspektu tai nebūtų laikoma nauja sutartimi, jeigu akcijų kiekis keičiamas dėl objektyvių priežasčių.

